

VAN HEEMKUNDE NAAR FAMILIEKUNDE.

V.V.H.

(1) Het mag wel een merkwaardig feit genoemd worden dat de Vlaamsche Toeristenbond, ter verdieping van den zin voor toerisme, als vanzelf er toe gekomen is de Heemkunde als studieobject aan zijn leden voor te houden en de leiding van deze nieuwe werkzaamheid op zich te nemen in het Vlaamsche land. De grondslag van een gezond toerisme moet immers zijn een groote liefde voor de eigen streek, gevoed door een grondige kennis van wat er te zien en te doorvoelen is, in verband met het historisch verleden. Evenals een plantkundige of een vogelkundige meer genot heeft van het aanschouwen der natuur dan een gewoon sterveling, zelfs meer dan een dichter, heeft de toerist die zijn omgeving kent, - die b.v. een naam kan zetten op de torens en molens van een panorama, - een naam, een jaartal, een stijl-bijzonderheid bij een kunstvoorwerp, - een historische beteekenis bij de littekenen in een landschap, - een geschiedkundig détail bij een boerderij of een watermolen, - die toerist beleeft een intellectueel genot dat het eenvoudig zinnelijk genoegen van 't aanschouwen van kleuren en vormen vertienvoudigt.

Een niet minder merkwaardig en verheugend feit is het dat de Vlaamsche Toeristenbond er toe kwam bij de Heemkunde ook dadelijk de studie van den mensch te betrekken, en wel in datgene wat hem het meeste bindt aan zijn omgeving : zijn familie, zijn afkomst, zijn bloedverwantschap, den immer voortvloeienden bloedstroom die loopt van zijn verre voorouders tot het geslacht van heden. Een landschap is immers niet onafhankelijk van de menschen die er gewoond hebben; zij hebben het vorm gegeven; zij hebben het oorwoud ontgonnen, de wegen getrokken, de moerasen drooggelegd, de hoven en dorpen en kerken gebouwd. Die menschen waren onze voorouders; wij zijn van hun bloed. Onze nakomelingen zullen, op hun beurt, de huizen, de dorpen, het landschap bewonen waar ons huidig geslacht alweer zijn stempel zal op gedrukt hebben, waarin we iets van onszelf zullen in nagelaten hebben. Wij erven van onze ouders en voorouders onze lichamelijke en psychische geschiktheden en daarbij wat zij ons aan geestelijke familietradities en stoffelijke goederen kunnen

(1) Referaat gehouden op den Tweeden Studiedag voor Heemkunde, in het Paleis der Aca-
demiën, te Brussel, op 27 September 1942.

nalaten; maar wij ontvangen ook, als leden van een locale gemeenschap, een landschap en een omgeving waar wij ons thuis voelen; - als volk, een verleden en een cultuur waarop wij terecht mogen trots zijn, op zijn minst zoo rijk als die van eender welk volk. Die abstracte waarheden nader tot ons te brengen, door concreet te onderzoeken hoe wij, in dit volk, met ziel en lichaam vergroeid zitten, hoe wij, door onze ouders, onze grootouders, door de duizenden Vlamingen waar wij rechtstreeks van afstammen, de erfgenamen van dat rijk verleden geworden zijn, de huidige dragers van die cultuur, die wij verder, verrijkt en onverminderd, moeten overzetten aan de komende geslachten, is een taak die de moeite waard moet schijnen, opdat elk die wil doorgaan voor een gecultiveerd man, er zich voor inspanne. De geschiedenis van onze familie, of liever van de verschillende families waar we, door banden van bloed, mede verbonden zijn, wortelt ons vast in de streek waar onze voorouders geleefd hebben. De levensomstandigheden kunnen ons naar andere oorden verplaatsen; de kennis van onze familiegeschiedenis zal evenwel beletten dat we ontwortelden worden; want los te geraken van alle traditie is een der zwaarste zedelijke rampen die een mensch kan treffen.

Wat kan de beoefenaar van de heemkunde doen op het gebied van de familie-kunde ?

1. Vooreerst zal hij de geschiedenis van zijn eigen familie opmaken : den *stamboom* van het geslacht waarvan hij den naam draagt en een zoo uitgebreid mogelijke *voorouderstafel*, met dan weer nieuwe stamlijsten van de verwante families. Hoe hij dit moet doen kan hij leeren in thans voorhanden zijnde boekjes. (1) Wij kunnen hier nu niet verder over uitweiden. Laten we enkel zeggen dat hij, om te beginnen, alle nog bewaarde familiepapieren, doodprentjes, foto's enz., zal verzamelen en een *familiearchief* aanleggen. De huisvader zal een *familieboek*, een familiechronijk, houden ten gerieve van zijn nazaten. - Een moeilijk werk is dit alles niet, al kan het wel tijdroovend zijn. Maar al wie er mee begonnen is zal U zeggen dat het aantrekkelijk en spannend is en dat

(1) Ook in dit tijdschrift zal ruimschoots voorlichting gegeven worden.

ge er een interessante bezigheid zult in vinden voor vele, anders ledige uren.

2. De taak van den heemkundige is echter ruimer dan het navorschen van eigen afkomst. Hij moet ook belangstelling voelen voor de geschiedenis van de plaatselijke geslachten. Zoo hij aan dorpsgeschiedenis doet - en men kan zich moeilijk een heemkundige voorstellen die niet naar het verleden van zijn omgeving zou vorschten - zal hij alle interessante bijzonderheden verzamelen betreffende de menschen die ter plaatse geleefd hebben. Een modern opgevatte historische dorpsmonografie moet vol namen staan en overvloedige, in schijn kleine, wetenswaardigheden over bepaalde personen mededeelen. Dit is het juist wat de geschiedenis nader tot ons brengt, menschelijker maakt, en dus de belangstelling van de locale lezers prikkelt. Ik bedoel dit : het volstaat niet te zeggen, b.v., dat onder de Fransche overheersching de conscriptie ingevoerd werd en Vlaamsche jongens ingelijfd werden om, voor Napoleon, op alle slagvelden van Europa hun bloed te gaan vergieten; noem namen en beschrijf de lotgevallen van die jongens (het is niet moeilijk om vinden!) en uw lezers zullen trillen als ze hun eigen familienamen daar zullen aantreffen; - en zoo nog : de publicatie van een oud gildereglement heeft maar een betrekkelijk belang, er werden er al zooveel gepubliceerd en in hoofdzaak houden ze alle dezelfde (overbekende!) bepalingen in; buitengewoon interessant, voor den plaatselijken lezer, is integendeel de lijst van de oude gildebroeders, hun dekens en gezworven, hun «koningen» en «keizers», ook de opgave van de feiten waarvoor ze beboet werden, dat gunt u n onverwachten kijk in een of ander karaktereigenaardigheid van een voorzaat. En zoo zouden we nog vele voorbeelden van concrete geschiedschrijving kunnen aanduiden. (1) Het is meestal om *namen* te vinden dat de dorpsmonografieën geraadpleegd worden, niet om de algemeenheden die men in 't even welk boek kan aantreffen. De geschiedenis van het eene dorp gelijkt

(1) De rol van de regionale en locale heemkundige tijdschriften, in deze, is klaar : Zij moeten een ruime plaats voorbehouden voor de publicatie van stamboomen en familiechronijken uit hun omgeving, lijsten van personen uit het verleden (schepenen, kerk- en armmeesters, leenmannen, erflieden, gildebroeders, ambachtlieden enz.), détailstudien over bepaalde huizen, boerderijen, molens en dergelijke. Een algemeen tijdschrift voor Familiekunde sluit zulke locale werkzaamheid niet uit, wel integendeel !

inderdaad wonderlijk op deze van een andere gemeente. Maar het zijn de namen die er een eigen uitzicht aan verleen en ze ten slotte «heemkundig» maken.

3. De heemkundige zal ook zijn aandacht moeten schenken aan de namen zelf, het *anthroponymisch materiaal*. Op hun geheel beschouwd zijn die namen een boeiend, nog al te weinig bestudeerd cultuurverschijnsel. De familienaam is bovendien, in de meeste gevallen, het oudste document voor de geschiedenis van een familie, evenals de plaatsnaam het is voor de locale historie. Er moeten dan lijsten aangelegd worden van de ter plaatse bestaan hebbende familienamen en van de nog levende; voor autochtone namen zal men de omstandigheden belichten die aan den oorsprong van den naam liggen, in zoover die uit de bronnen te achterhalen zijn. Verder moeten de doop- of voornamen bestudeerd worden, alsmede de bijnamen. De anthroponymie, wil zij tot betrouwbare en vaste uitkomsten leiden, zal de beproefde methodes van de toponymie moeten volgen : de oudste vormen opsporen en de evolutie er van tot op heden, aan de hand van archiefmateriaal, volgen. De anthroponymie kan dus evenmin de familiegeschiedenis over 't hoofd zien, als de toponymie de locale geschiedenis en de topografie.

Wat kan het Verbond voor Heemkunde doen om de Familiegeschiedenis te bevorderen ?

Er moet een *Werkgemeenschap voor Familiekunde* opgericht worden. Deze zal voor taak hebben :

1. Leiding en raad te geven aan de afzonderlijke navorschers; dit kan best geschieden in een *tijdschrift* en door de verspreiding van vulgariserende boekjes.

2. Bemiddelend op te treden tusschen de beoefenaars van de familiekunde, ze met elkaar in voeling te brengen, opdat ze elkaar helpen en inlichten bij hun opsporingen; daartoe is een *Vereeniging* noodig, die alle belangstellenden groepeerd, het werkterrein der afzonderlijke navorschers bekend maakt aan de gemeenschap. Daar zijn inderdaad vlijtige zoekers die al heel wat materiaal verzameld hebben en niet beter vragen dan hun bevindingen mede te deelen aan beginnelingen. Daar zijn ook navorschers die voorouders tellen in uw stam : zij kunnen U misschien de bijzonderheid aanbrengen die gij vruchteloos sedert jaren zoekt. Wanneer er nog zoo ontzag-

lijk veel te doen is, heeft het geen zin dat verschillende menschen hun tijd steken in het uitpluizen van dezelfde archiefbundels. De zoekers moeten elkaar ook kennen; het kan lastige reizen uitsparen, wanneer gij weet dat ter plaatse iemand gereed is om de opzoeking in de plaatselijke registers even voor U te doen. Maar dan moet men bereid zijn tot wederdienst, zooniet wordt het een schaamteloze exploitatie. Daarom is een werkgemeenschap noodig, die ook toezicht uitoefent op haar leden.

3. Een derde taak voor de Vereeniging zal nog zijn : een *documentatiedienst* in te richten, met de medewerking van allen, b.v. voor afschriften te bezorgen van reeds bestaande, onuitgegeven genealogische documenten, familieboomen, kwartierstaten (elk lid krijgt als eerste taak zijn kwartierstaat op te maken !), oude grafschriften enz. Die documentatiedienst zal ook te zorgen hebben voor het samenstellen van een zoo volledig mogelijk repertorium van de alhier reeds gepubliceerde familiegeschiedenissen, alsmede van de in handschrift bestaande familieboomen in openbare bibliotheken en archiefkamers. Ook een lijst van de familieblazoenen moet er komen en een verder onderzoek van de vele oude familiezegels, aan archiefdocumenten gehecht, die nog op een beschrijving wachten, afbrokkelens gereed. - Ik aarzel geen oogenblik te verklaren dat deze repertoria eenvoudig verrassend zullen zijn door hun rijkheid en dat iedereen er onverwachte inlichtingsbronnen zal in aantreffen voor zijn eigen familiegeschiedenis. Zooals in alle landen met hooge cultuur, werd ook in Vlaanderen vanouds de familiegeschiedenis druk beoefend.

In dit bondig geschetst programma worden punten aangeduid die voor een onmiddellijke verwezenlijking vatbaar zijn (1); met andere daarentegen zal een taaie werkzaamheid van jaren gemeoid zijn.

Wij achten nochtans den tijd gekomen om van wal te steken. De belangstelling is groot, alom in den lande, voor een dieper inzicht in de eigen persoonlijkheid door een grondiger kennis van het voorgeslacht, voor een sterker bewustzijn van de onvergankelijke waarde van eigen bloed en cultuur, van fa-

(1) ... en die ook reeds verwezenlijkt werden. Op de zitting zelve, waar dit referaat voorgehouden werd, ging men over tot de stichting van de Vereeniging. En hier is reeds een blijk van haar activiteit.

militraditie en geestelijk erfgoed, tegenover de wisselvalligheid, de betrekkelijkheid en ten slotte de vergankelijkheid van het materieel bezit. Dat, in een tijd van nood zooals we thans beleven, deze gedachten, bij de meest helder zienden van ons volk, steeds meer veld winnen, is een opbeurend verschijnsel, dat ons het beste laat verwachten van de *Vlaamsche Vereeniging voor Familie-kunde*.

Laken. Dr JAN LINDEMANS
lid van de Kon. Vlaamsche Academie.

Wat kan een gemeentebestuur voor de Heemkunde doen ?

Indien een gemeentebestuur naast zijn administratieve verplichtingen, ook nog zedelijke, sociale en kultureele plichten heeft - en wie durft dat in twijfel trekken ? - dan wel zeker op het gebied van heemkunde en heemschut !

De heimat, d.w.z. den grond én de menschen, den bodem én het volk, leeren *kennen* in hun verleden, hun heden en hun toekomst en in alle opzichten, dat is actief belang stellen in zijn gemeente, dat is ze *beminnen* en bereid zijn om ze te dienen.

De liefde en de dienstvaardigheid tegenover het heem, het kleine vaderland van het hart, wekt ook de liefde en de dienstvaardigheid tegenover het heele vaderland en het heele volk.

Louter praktische overwegingen moeten hier eveneens een aansporing zijn voor de «gemeentevaderen», begrip dat zijn verheven beteekenis moge terugleren !

Geen gemeentebestuur zal meer de sympathie, de aanhankelijkheid, de medewerking van de heele bevolking genieten, dan het bestuur dat blijk geeft van daadwerkelijke liefde voor het heem.

Geen medeburgers zullen nuttiger, ja, gemakkelijker te besturen zijn, dan zij die door een zelfde liefde worden gedreven.

We zijn dan ook zoo vrij U hieronder een aantal praktische wenken voor te leggen ter bevordering der heemkunde.

1. - Begint met de *school* ! De leuze «de school voor het leven» krijgt aldus haar schoonsten zin.

Er valt al dadelijk een kiesche kwestie onder 't oog te nemen : de heemkunde in het onderwijs dat niet afhangt van het gemeentebestuur, het vrij onderwijs, het staats- en op sommige plaatsen het provinciaal onderwijs.

In deze scholen is het heemkundig

probleem des te moeilijker, daar het onderwijzend personeel doorgaans niet uit de gemeente, zelfs niet uit de streek afkomstig is, er dus weinig of niets over weet en er ook minder voor voelt.

Vriendschappelijk overleg met het bestuur dier scholen, met den heer pastoor, den diocesanen inspecteur, is hier geboden.

Allereerst dienen de *onderwijskrachten* tot het beoefenen der heemkunde in en buiten de school, te worden aangezegt. Dit is des te noodzakelijker, daar sommigen vreemd zijn aan het heem, anderen onverschillig en de meesten onwetend staan tegenover de heemkunde.

Zet ze aan om toe te treden tot den heemkundigen kring uwer streek. Steunt heemkundige lessen- en voordrachtenreeksen, bezoeken en wandelingen voor de leerkrachten of richt er zelf in. Sticht voor het onderwijzend personeel een kleine heemkundige bibliotheek, met natuurlijk een methodologische afdeling.

De paedagogische en didactische aspecten van het onderwijs in de heemkunde kunnen hier niet besproken worden. Zorgt er echter voor dat in uw gemeente de wensch van Adolf Diesterweg vervuld worde : Jeder Lehrer ein Heimatforscher !

Is er bij den onderwijzer een levendige belangstelling voor het heem, dan zal die ook wel ontstaan bij zijn *leerlingen*.

Onderzoekt echter jaarlijks of in het gemeentelijk onderwijs aan de heemkunde het noodige en passende belang wordt gehecht. De «studie van het milieu», die officieel op het programma staat, verplicht er trouwens de lagere scholen toe.

Zorgt er voor dat heimatliederen worden gezongen op school. Moedigt heemkundige opstellen-, teeken-, declamatie-, zangwedstrijden voor de schooljeugd aan, b.v. ter gelegenheid van de Gulden-sporenviering...

Bevordert het samenstellen van een handboekje voor de plaatselijke of gewestelijke heemkunde, van een plaatselijke geschiedenis voor schoolgebruik. Volgt hierin het voorbeeld na van Gent en van heel wat gemeenten uit het Antwerpsche.

Waakt er over dat in de leerlingenbibliotheken de passende heimatliteratuur voorhanden zij, dat ze bij 't kiezen van de prijsboeken niet vergeten worde !

We vestigen verder nog uw aandacht op de mogelijke en wenschelijke heem-

kundige oriëntatie in muziek-, teeken- en vakschool.

2. - Bevordert de stichting of den bloei van een *heemkundigen kring*. Verleent hem uw zedelijken steun, door zelf toe te treden en zekere gemeentebeambten te doen toetreden. Schenkt hem ook stofelijke hulp : toelagen, materiaal, lokalen voor de werkgemeenschap en de vulgarisatievergaderingen, liefst - en symbolisch ! - het gemeentehuis. Neemt zooveel exemplaren mogelijk af van de uitgaven der vereeniging. Vergemakkelijkt haar den toegang tot het archief, de bibliotheek en de musea der gemeente.

Verleden jaar werd ten stadhuize van Amsterdam officieel geïnstalleerd een «Commissie voor Heemkunde te Amsterdam». Kan iets dergelijks niet in uw gemeente geschieden ?

3. - Bewaart zorgvuldig het *gemeentearchief* in een veilig lokaal, in passende meubels. Stelt een bevoegd archivaris aan of laat tenminste een nauwkeurigen inventaris opmaken.

Verrijkt uw archief. Het worde in belangrijke centra een streekarchief. Het bezitte zoo mogelijk alles wat over de gemeente (de streek) in boek, tijdschrift of blad is verschenen, alles wat door inwoners der gemeente werd gepubliceerd, alles wat in de gemeente werd gedrukt. Is dit niet (meer) mogelijk, laat dan tenminste een volledige bibliografie van dit alles opmaken. Verliest niet uit het oog : goede inventarissen en catalogi van gemeentelijke gebouwen en verzamelingen; de iconografie uwer gemeente en in dit verband een fototheek, ja zelfs een filmotheek (met staande en bewegende beelden); een discotheek, met fonoplaten van uw dialect, de eigenaardige straat- en koewachtersroepen, folkloristische liederen, zekere gelegenhedsrevoeringen enz. Schenkt exemplaren dier fonoplaten aan de taalkundige laboratoria der universiteiten Gent en Leuven.

Waar samenwerking met een grooter centrum voor dit alles noodig blijkt, late een kleinere gemeente zich nooit door zelfzucht of bekrompenheid leiden !

Stelt uw archief bereidwillig open voor ernstige belangstellenden, zoowel uit de gemeente als van elders, mits natuurlijk de noodige voorzorgsmaatregelen.

4. - Uw *bevolkingsregisters* hebben een bijzondere waarde voor twee heemkundige wetenschappen : de demografie

en de familiekunde.

Bevordert het opmaken van demografische statistieken, tabellen, grafieken enz. Houdt er rekening mee bij urbanisatiewerken; ze geven u immers gewichtige vingerwijzingen wat de toekomstige uitbreiding of... inkrimping der gemeente betreft. Volgt voor dit alles het baanbrekend werk der stad Kortrijk (Ingenieur De Meyere).

Laat alfabetische naamlijsten aanleggen op de oude kerkregisters en op uw eigen registers. In vele Noordnederlandse gemeenten werden de gegevens uit de bevolkingsregisters in een modern kaartsysteem verwerkt.

Het Verbond voor Heemkunde, Parklaan 24, Aalst, dat een «Vlaamsche Vereeniging voor Familiekunde» als afdeling heeft, zal u hieromtrent bereidwillig inlichten. Abonneert op zijn tijdschriften, «Toerisme» (18 fr. 's jaars) en «Heemkunde» (10 fr. per jaar).

5. - Laat een *Dorpsboek* aanleggen, de dag voor dag bijgehouden kroniek uwer gemeente. Het weze als een heldere spiegel, waarin het natuur- en het cultuurbeeld der gemeente duidelijk te herkennen is. De historische, demografische, sociale, economische inlichtingen verschaffe het liever te kwistig dan te schaars; het bevatte zelfs speciale studies en aanteekeningen betreffende verleden of toekomst.

Zulk Dorpsboek, dat tot vele deelen moge uitgroeien, weze door zijn band, zijn schrift, zijn bladspiegel, zijn illustratie, een fraai en oorspronkelijk staaltje van toegepaste heemkunst.

Raadpleegt over dit alles «Toerisme», het orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond, jaargang 1942, bladzijden 279, 310 en 312, jaargang 1943, bladz. 9 enz., of vraagt inlichtingen aan het reeds vermelde Verbond voor Heemkunde, afdeling van den V. T. B.

6. - Uw openbare *bibliotheek* bezitte een heemkundige afdeling en zoo uw gemeente een belangrijk centrum is, groeie deze afdeling uit tot een locale of zelfs tot een regionale heemkundige bibliotheek (in nauw verband met het archief). Moedigt de heemkundige belangstelling der vrije bibliotheken van uw gemeente door giften (boeken en bladen) aan.

7. - Wellicht is uw gemeente aangewezen op de stichting van een *heemkundig museum* (beter dan een oudheidkundig of een folkloristisch museum!) Ook hier staat het Verbond voor Heemkunde belangloos te uwer beschikking

met technischen raad. Laat niet na dien in te winnen!

In elk geval zijt u aangewezen op het steunen van een gewestelijk museum. Doet het met hetzelfde gemeenschapsgevoel, dat we reeds tegenover gewestelijke archieven en bibliotheken aanprezen.

Bij zekere herdenkingen en feestelijkheden kan een tijdelijke heemkundige *tentoonstelling* het merkwaardigste punt van het programma uitmaken.

8. - *Heemschut*, d.i. de bescherming van alles wat de heimat aan natuur- en cultuurwaarden bezit, weze een uwer liefste taken, uw voortdurende zorg.

Om beter den geweldigen omvang van dien plicht te schetsen, geven we hieronder een beknopte opsomming van wat hij zooal omvat:

- a) onderhoud en restauratie van merkwaardige gebouwen en voorwerpen; niet te vergeten: hoeven, molens, duiventorens;
- b) bevorderen en beschermen van oudheidkundige opgravingen, door deskundigen;
- c) beschermen van de huizen, de gedenkplaten en -teekens, de graven van beroemde personen;
- d) natuurbescherming: van geologische, faunistische en floristische merkwaardigheden; zeldzame vogels en planten, uitzonderlijke boomen b.v.;
- e) verfraaiing der gemeente, b.v. door beplantingen;
- f) urbanisatie;
- g) wandelpaden: naam, verloop, bewegwijzering. De «Dienst voor Wandelpaden» van den V. T. B. staat te uwer beschikking;
- h) plantkundige bordjes in gemeentelijken parkaanleg;
- i) uitvaardigen van een Schoonheidsreglement, zooals Noord-Nederland, b.v. de aangrenzende provincie Zeeland, er uitstekende bezit;
- j) bescherming en aanmoediging van zekere volkskundige gebruiken: meiboom, zomervuren, Sint-Martensviering, reuzen, bedevaarten...;
- k) heimat-deuntjes en -liederen voor den beiaard;
- l) wat de plaatsnamen betreft: herziening door een bevoegde commissie; verklarende straatnaamborden; hoevenaamborden zooals b.v. te Deerlijk; de toponymisten (de Toponymische Instituten der universiteiten Leuven en Gent) behulpzaam zijn, door het onderzoek van

uw archief, uw kiezerslijsten, uw atlassen der buurtwegen en der waterloopen... te vergemakkelijken.

7. - Bevordert waar u kunt de *Heemkunst*, d.i. de kunst die haar inspiratie, haar motieven, en wel eens haar techniek haalt uit het heem... Voorbeelden : de (aesthetische!) «souvenirs» onzer toeristische centra, onze kant, de versierde Waaslandsche klompen, artistieke wegwijzers (naar merkwaardigheden) enz.

We besluiten deze uiteenzetting met de vaste hoop uit te drukken dat het bestuur uwer gemeente in de volle mate van het mogelijke en dank zij uw vindingrijkheid, uw toewijding en uw waakzaamheid, veel meer dan tot nogtoe het geval was aan de inwoners het voorbeeld zal geven van een verlichte en daadkrachtige liefde tot den geboorte grond. (1)

Aalst. JOZEF VAN OVERSTRAETEN.

STATUTEN VAN HET VERBOND VOOR HEEMKUNDE.

INRICHTING EN DOEL

1. - Op Zondag, 19 September 1941 werd te Brussel, door Jozef Van Overstraeten gesticht het «Verbond voor Heemkunde», als afdeling van den V. T. B.
2. - De maatschappelijke zetel is deze van den V. T. B.
3. - Het Verbond groepeerst :
 - a. nationale, provinciale, gewestelijke en plaatselijke inrichtingen (b.v. instituten, musea, bibliotheken) en vereenigingen, in het Vlaamsche land, die zich voor de heemkunde of voor een van haar onderdeelen beijveren;
 - b. individueele Vlaamsche belangstellenden in de heemkunde of in een van haar onderdeelen, waar deze belangstellenden ook wonen.
4. - Gemeentebesturen kunnen als zoodanig aansluiten bij het Verbond, hetzij rechtstreeks, hetzij door bemiddeling van een aangesloten vereeniging.
5. - Het Verbond heeft voor doel :
 - a. het bevorderen der heemkundige studiën en der heemkundige activiteit in Vlaanderen, o. m. door stappen bij de bevoegde instanties;
 - b. het bevorderen en regelen van sa-

(1) Deze uiteenzetting werd door den heer goeverneur van Oost-Vlaanderen met een warme aanbeveling naar alle gemeentebesturen der provincie gezonden.

menwerking tusschen alle Vlaamsche beoefenaars der heemkunde, vereenigingen en individuen;

c. heemschut, d. i.

het beletten der verdwijning of beschadiging van wat een blijvende waarde heeft voor de heemkunde : landschappen, gebouwen, voorwerpen, dokumenten, gebruiken enz.; het nastreven der bewaring, herstelling, heropbeuring of aanmoediging ervan.

Tot dit alles verleent het Verbond zijn medewerking of doet het beroep op de actieve medewerking der in aanmerking komende heemkundige organismen.

6. - Het Verbond staat volkomen buiten de partijpolitiek en eerbiedigt streng de godsdienstige, wijsgeerige en politieke overtuiging zijner leden.

7. - Het Verbond erkent, eerbiedigt en bevordert het bestaan en de werking der aangesloten inrichtingen of vereenigingen, in zooverre die actie niet in strijd is met deze van het Verbond.

In gemeenten of groepen van gemeenten, waar geen heemkundige vereeniging bestaat, kan het Verbond, na overleg met de aangesloten vereenigingen uit de streek, het opkomen daarvan aanmoedigen.

8. - Het Verbond is aangesloten bij de federatie «Volk en Wetenschap». Het staat onder de bescherming van de «Vereeniging voor Wetenschap».

BESTUUR EN WERKING

9. - Het bestuur van het Verbond wordt waargenomen door een Raad, samengesteld uit den stichter, den voorzitter van den V. T. B. en één raadslid per Vlaamsche provincie. De Raad stelt zijn voorzitter aan. Sekretaris en penningmeester worden aangesteld door den beheerraad van den V. T. B., na raadpleging van den Raad. Ze behoeven niet tot den Raad te behooren.

10. - De eerste Raad, aangesteld door den stichter, daartoe gemachtigd door den V. T. B., wijzigt zichzelf, vult zich b.v. zelf aan.

11. - Samenstelling van den eersten Raad :

Voorzitter, Jozef Van Overstraeten (Aalst),

Leden,

Raymond Enckels (Herk-de-Stad)
Stan Leurs (Antwerpen), voorzit-

ter van den V. T. B.
 Z. E. P. Gerard Meersseman
 (Torhout)
 Pol Heyns (Antwerpen)
 Jozef Van den Bussche (Dender-
 belle)
 Jan Verbesselt (Brussel)
 Sekretaris, Jozef Van den Bussche
 Penningmeester (buiten den Raad),
 Aloïs Cleiren (Antwerpen), pen-
 ningmeester van den V. T. B.

12. - Voorzitter, sekretaris en één raads-
 lid, door den Raad afgevaardigd,
 vormen het Dagelijksch Bestuur.
 Het D. B. bezit de noodige macht
 om, overeenkomstig met het doel
 van het Verbond, de gewone wer-
 king ervan te regelen.
13. - De Raad vergadert tenminste vier-
 maal in het jaar.
 Het Verbond houdt tenminste één
 kongres (studiedag) per jaar, liefst
 te Brussel, omwille der bereikbaar-
 heid.
 Het Verbond kan zijn aangeslote-
 nen provinciaal, gewestelijk of
 plaatselijk groepeeren. Het kan
 provinciale, gewestelijke of plaat-
 selijke studiedagen, propagandis-
 tische en organisatorische bijeen-
 komsten beleggen, doch moet hier-
 toe overleg plegen met de in aan-
 merking komende aangesloten or-
 ganismen.
14. - Het Verbond heeft een corps van
 Consulenten, door den Raad aan-
 gesteld.
 Consulenten zijn vooraanstaande
 beoefenaars eener heemkundige we-
 tenschap, die op hun eigen weten-
 schappelijk terrein het Verbond
 met raad en daad willen bijstaan.
15. - De Raad stelt in elke gemeente
 van het Vlaamsche land en indien
 wenschelijk ook daarbuiten, een
 of meer Correspondenten aan.
 Correspondenten zijn heemkenners
 of heemkundigen, die zich, tot het
 verstrekken van heemkundige in-
 lichten, ter beschikking stellen
 van het Verbond en zijn aangeslo-
 tenen.
16. - Vereenigingen, inrichtingen, leden
 (vooral consulenten en correspon-
 denten), die de belangen van het
 Verbond zouden schaden, kunnen
 door den Raad worden uitgesloten.
 Uitgesloten kunnen geen recht
 doen gelden op de reeds gestorte
 bijdrage(n).
17. - Het Verbond heeft een eigen bi-

bliotheek, met fototheek, afdeelin-
 gen der algemeene V. T. B.-biblio-
 theek en fototheek.

- De bibliothekaris van den V.T.B.
 is ook bibliothekaris van het Ver-
 bond. Mits zekere praktische voor-
 waarden kunnen alle leden van het
 Verbond boeken, tijdschriften, e.a.
 dokumenten, foto's en diapositie-
 ven uit de bibliotheek ontleenen.
18. - Het Verbond heeft als officieele
 organen «Toerisme» en «Heemkun-
 de». Dit laatste tijdschrift is uit-
 sluitend gewijd aan de algemeene
 principes en belangen en de metho-
 dologie der heemkunde.
 Het wordt toegezonden aan de
 rechtstreeks aangesloten vereeni-
 gingen, inrichtingen, gemeentebe-
 sturen en individueele leden.
 19. - Aan den Raad worden jaarlijks
 door den penningmeester het over-
 zicht van inkomsten en uitgaven
 evenals een begrooting voorgelegd.
 De Raad kan te allen tijde het fi-
 nancieel beheer van het Verbond
 controleeren of laten controleeren.
 20. - Rechten der aangeslotenen :
 - a. kosteloos abonnement op het tijd-
 schrift «Heemkunde»;
 - b. kosteloos gebruik van de biblio-
 theek;
 - c. kosteloze hulp door consulenten
 en correspondenten;
 - d. kosteloze hulp door het Verbond:
 wetenschappelijke, technische, or-
 ganisatorische, propagandistische;
 - e. kosteloze toegang tot alle studie-
 vergaderingen.
 21. - Plichten der aangeslotenen :
 - a. het Verbond erkennen als het ééni-
 ge organisme in zijn aard in het
 Vlaamsche land;
 - b. heemkundige hulp en inlichtin-
 gen;
 - c. de jaarlijksche bijdrage betalen.
 22. - De jaarlijksche bijdrage is vast-
 gesteld
 - a. voor de aangesloten vereenigin-
 gen, op 1 fr. per lid, met minimum
 10 fr.
 - b. voor de rechtstreeks aangesloten
 inrichtingen of gemeentebesturen,
 op 50 fr.
 - c. voor de rechtstreeks aangesloten in-
 dividueele leden, op 10 fr.
 22. - Deze statuten worden gewijzigd of
 aangevuld door den Raad, met in-
 stemming van den beheerraad van
 den V. T. B.

EERSTE LIJST
VAN CORRESPONDENTEN
EN STUDIEKRINGEN
aangesloten bij het Verbond
voor Heemkunde.

De cursief gedrukte namen duiden de plaatsen aan waar een aangesloten studiekering voor heemkunde bestaat. Kringen en correspondenten beantwoorden graag heemkundige vragen, die niet te vaag of te algemeen zijn gesteld. Wederkeurig dienstbetoon is plicht! Postzegel voor antwoord niet vergeten. Wie wil op de tweede lijst voorkomen?

Aalst : Courteaux Frits, onderwijzer, Acaciastraat 7.
Van Overstraeten Jozef, leeraar, Parklaan 24
Aalter : Laroy Amedee, onderwijzer, Boomgaardstr.
Aarschot : Meeus Jozef, architect, Elisabethlaan
Rutgeerts Albrecht, Gasthuisstr. 101
Aartselaar : Marivoet Flor, onderwijzer, Lindelei 12/1
Affligem (Hekelgem) : Podevijn Renierus, O. S. B., Dom, Abdij
Anderlecht : Helsen Jozef, Dr., atheneumleeraar, Guillaume Lekeustr. 3
Antwerpen : Eggenstein Hugo, beambte, Van Luppenstr. 39
V. T. B., Sint-Jacobsmarkt 45
Arendonk : Goris Jan, burgemeester, Vrijheid 94
Asper : De Rycke Hubert, student, Stationstr. 33, Gavere
Assche : Van Wijnendaele Geeraard, leeraar, Nieuwstr. 566
Assenede : Bauwens Cyriel, onderwijzer, Kasteel str.
Baasrode : Bucqué Adolf, gemeentesekretaris
Bambrugge : Gees Amaat, onderwijzer, Steenweg op Oudenaarde 23
Bassevelde : Buisse Cyriel, student, Beekstr. 51
Bazel : Van der Kinderen Lode, burgemeester, Kruibekstr. 83
Beervelde : Acke René, spoorwegbeambte, Brandstr. 23
Bellem : Mettenanxt Emiel, stationsassistent, Dorp 104
Belsele : Pijl Albrecht, onderwijzer, Dekprijem
Berchem (Antw.) : De Bois Frans, schoolbestuurder, Lode Van Berckenlaan 162
Berlaar (A.) : Verkuylen Louis, diamanthandelaar, Doelstr. 286
Berlare (O.) : Janssens Freddy, nijveraar, Steenweg op Zele 6, Grembergen (Dendermonde.)
Beselare : Maes Jozef, gemeentebeambte, Werkstr. 9
Bevere (Oudenaarde) : De Smet Lucien, hoogstudent, Wortegemstr. 9
Beveren (Roeselare) : Denorme Cesar, Z. E. H., onderpastoor
Beveren (Waas) : Claes Armand, burgemeester, Hendrik Consciencestraat 21
Verhaert Justin, bibliothekaris, Hendrik Consciencestr. 41
Beverst : Vols Jozef, schoolhoofd, Holt 33
Bonheiden : Vets Frans, onderwijzer, Edgard Tinellaan 200
Boom : Gillé Constant, onderwijzer, Gasstr. 39
Boortmeerbeek : Fannes Leo, schoolhoofd, Berlingstr. 43
Borgerhout : De Clopper Arthur, meester-schilder, Florastr. 39
Heyns Pol, Moorkensplein 7
Asterius, Eerw. Br., schoolbestuurder

Bornem : Suykens Alfons, onderwijzer, Boomstr. 50
Borsbeek (A.) : Govaerts Leo, handelaar, Aaszaklei 203
Bouwel : Van Hove Korneel, Z. E. H., pastoor
Brasschaat : De Winter Lodewijk, gemeentesekretaris, Frilinglei 25
Breedene : Clybouw Karel, onderwijzer, «Zonedale», Duinhelmlaan
Brugge : Vanheulenbrouck Evarist, onderwijzer, Gulden Vlieslaan 12
De Smet Jozef, Dr., rijksarchivaris, Aca-
demiestr. 14
Brussel, Verbesselt Jan, Dr., ambtenaar, Rans-
beekstr. 79
Buggenhout : Hens Frans, Z. E. H., Statiestr.
23
Damme : Vandenberghe Raymond, school-
hoofd, Kerkstr. 15
Deerlijk : Defraeye Leo, nijveraar, Stationstr.
5
Deinze : Cassiman Achiel, kantonnaal school-
opziener, Guido Gezellelaan 111
Denderbelle : Vandebussche Jozef, Drs, amb-
tenaar, Vischstr. 47
Denderhoutem : Van den Steen Leontine, Mej.,
onderwijzeres, Terlinden 42
Denderleeuw : Couck Frans, bouwmeester,
August De Brabanterstr. 128
Dendermonde : Bosteels Frits, architect, Beur-
zestr. 8
Macharis Juul, groothandelaar, Brussel-
schr. 112
Deurne (A.) : Aerts A., Stalinsstr. 31
Diegem : Peeters Ernest, Sint-Katharinastr. 96
Diest : Cresens Paul, goudsmid, Sint-Jan
Berchmansstr. 3
Dilbeek : Scheer Jan, L. Walraevenslaan 86
Duffel : Ressler Jozef, archivaris, Kiliaenstr.
29
Van Aeken Gommar, Kwakkelenberg 33
Duisburg : Stevens Juul, onderwijzer, Vee-
weidestr. 10
Edegem : Mauquoi Gaston, burgemeester,
Herfstlei 3
Eekloo : Dhanens Elisabeth, Mej., Boelare 99
Eernegem : De Clercq Juliaan, beambte, Brug-
gestr. 5
Eesen : Theunijck Gaston, landbouwer, bur-
gemeester, Eikhof 18
Eine : Vanmaereke Dion, onderwijzer, Oude-
naardschesteenweg 111
Ekeren : Van Dam Cesar, leeraar, Veldwijk-
laan 64/2
Eksel : Sweron Pieter, onderwijzer, Groenstr.
Elingen : Van Overstraeten Jan, schoolhoofd,
Hallebaan 17
Erembodegem : Van Hoefs Paula, Mej., on-
derwijzeres, Hoogeweg 55
Erpe : Van Herreweghe Jozef, beambte, Duin-
aartstr. 4
Esschene (Brabant) : Mertens Juul, onderwij-
zer, Centrum 6
Etterbeek : De Poorter Albert, geneesheer,
Sint-Pieterssteenweg 199
Everberg : Maes Frans, schoolhoofd
Evergem : De Clercq Firmin, bediende,
Schoonstr. 13
Ganshoren : Van Hemelrijk Hendrik, Tij-
loozenstr. 9
Geel : Van Broeckhoven Willem, beambte,
Markt 25
Geeraardsbergen : Lallemand Jan, Buizemont-
str. 41
Steppe Albert, apotheker, Wijngaardstr.
Gelinden : Goffin Jozef, Z. E. H., pastoor
Vervolgt.